

INFORMACE (NEJEN) O ZDRAVÍ NA INTERNETU

Mgr. Adéla Lokajová

Psychologie a internet, JS 2023

BRAINSTORMING I

- Hledali jste někdy na internetu něco v souvislosti se zdravím? Co to bylo?
- Co vás vedlo k tomu hledat informace zrovna tam? Co může uživatele motivovat k tomu, že konzultují na internetu spíš než např. se svým lékařem?
- Měli jste někdy problém s nalezením dostatečně spolehlivých informací o zdraví na internetu? Pokud ano, jak jste tento problém řešili?
- Jaké jsou podle vás největší výhody a nevýhody hledání informací o zdraví na internetu?

ONLINE HEALTH INFORMATION SEEKING (OHIS)

léky a jejich
účinky

sexuální zdraví

sebediagnostika

nemoci

zdravotní péče

prevence
onemocnění

duševní zdraví

pacientské
zkušenosti

alternativní medicína

symptomy

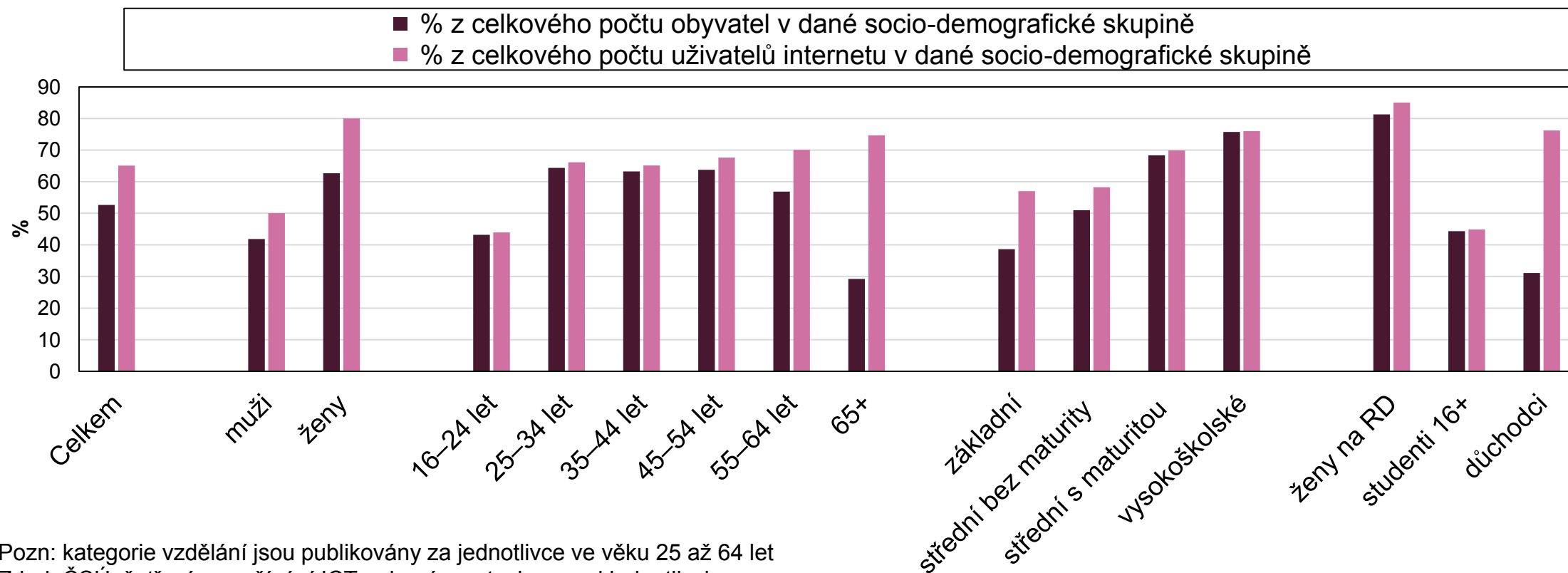
vitamíny a
doplňky

stravování a výživa

fyzická aktivita a cvičení

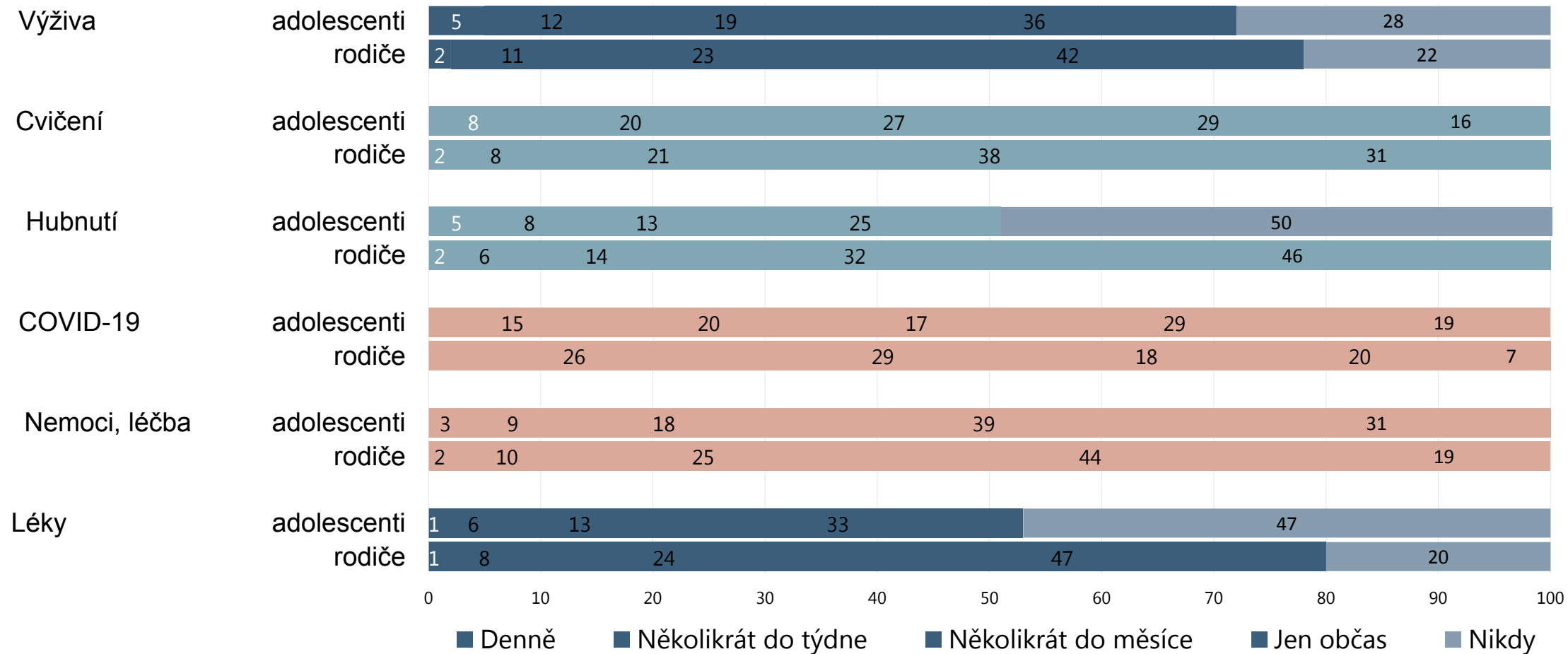
..and much more

ČSÚ: Osoby využívající internet k vyhledávání informací o zdraví podle socio-demografických charakteristik; 2019

Pozn: kategorie vzdělání jsou publikovány za jednotlivce ve věku 25 až 64 let
 Zdroj: ČSÚ, šetření o využívání ICT v domácnostech a mezi jednotlivci

Co hledají čeští adolescenti a jejich rodiče? (IRTIS data, listopad 2020)

MOTIVACE K OHIS

1. povaha internetu usnadňuje hledání některých informací
2. hledání na internetu je součástí širšího procesu získávání informací
3. OHIS odráží trend přebírání odpovědnosti za vlastní zdraví a péči o něj

MOTIVACE K OHIS

- 1. povaha internetu usnadňuje hledání některých informací** (*Yi, 2018; Staranević Katavić, 2019*)
 - anonymita → možnost zeptat se na otázky vnímané jako choulostivé či trapné
 - např. sexualita, zdravotní problémy týkající se intimních oblastí, ...
 - „globálnost“ → přístup ke zkušenostem, které nemá nikdo v okolí
 - např. sdružování pacientů se vzácnými diagnózami, LGBTQIA+ osob, ...
- 2. hledání na internetu je součástí širšího procesu získávání informací**
- 3. OHIS odráží trend přebírání odpovědnosti za vlastní zdraví a péči o něj**

MOTIVACE K OHIS

1. povaha internetu usnadňuje hledání některých informací
2. **hledání na internetu je součástí širšího procesu získávání informací**
(Wong & Cheung, 2019; Li et al., 2014)
 - 3 nejoblíbenější zdroje: praktický lékař, rodina, internet
 - dostupnost, rychlost (internet) x větší přesnost, důvěra (lékař)
 - příprava na konzultaci s lékařem / poučení se po ní
 - může být výsledkem jak důvěry, tak nedůvěry v lékaře
 - hledání na doporučení lékaře či rodiny
3. OHIS odráží trend přebírání odpovědnosti za vlastní zdraví a péči o něj

MOTIVACE K OHIS

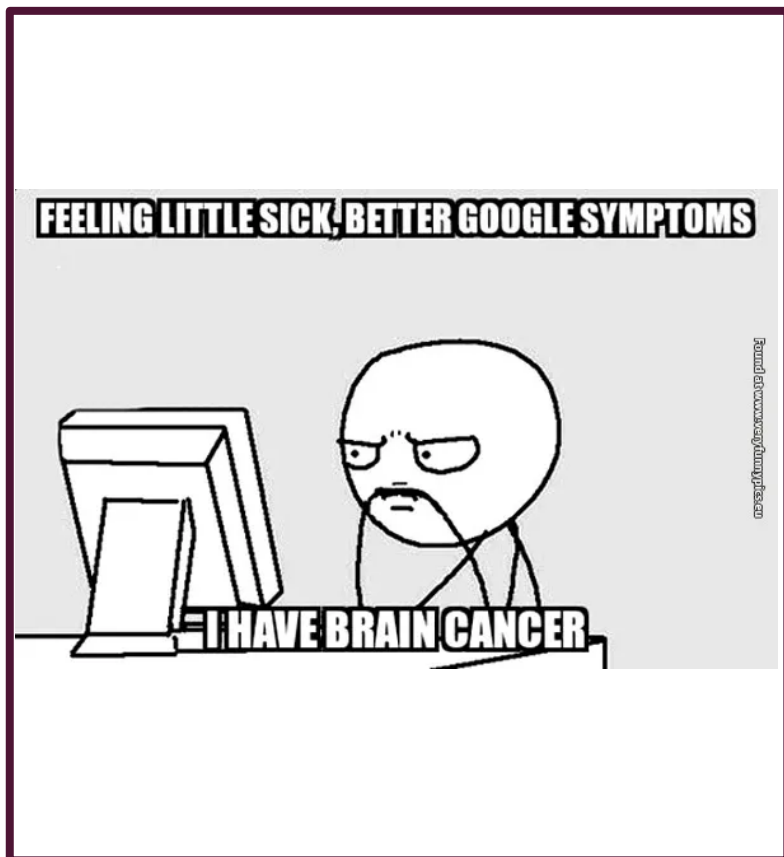
1. povaha internetu usnadňuje hledání některých informací
2. hledání na internetu je součástí širšího procesu získávání informací
3. **OHIS odráží trend přebírání odpovědnosti za vlastní zdraví a péči o něj**
(Hu et al., 2012)

ZDROJE INFORMACÍ O ZDRAVÍ NA INTERNETU?

ČAS NA PREZENTACI!

BRAINSTORMING II

- Někoho může hledání informací o zdraví rozhodit nebo vystresovat. Co k tomu může přispět?
 - jaké faktory na straně média?
 - jaké faktory na straně člověka?
- Máte s tím vlastní zkušenost?

STRESUJÍCÍ FAKTORY NA STRANĚ INTERNETU

- **nekvalitní zdroje** (*Waszak et al., 2018*)
 - záměrné či nezáměrné přehánění, nesprávné informace, „módní“ diagnózy
- **zajímavá diagnóza = nejspíš vzácná diagnóza** (*Jungmann et al., 2020*)
 - vyhodnocení prevalence a pravděpodobnosti padá na uživatele
- **protichůdnost zdrojů** (*Soroya et al., 2021*)
 - zahlcení, informační úzkost

STRESUJÍCÍ FAKTORY NA STRANĚ INTERNETU

- **velmi kvalitní zdroje** (*Peng, 2022*)
 - větší důvěryhodnost → větší ochota věřit jim, pokud říkají něco závažného
- **řazení zdrojů** (*Bagarić & Jokić-Begić, 2022*)
 - tendence číst od prvních článků
 - závažné jako první → čtenář nemá motivaci jít dál a zůstává u vážného obsahu
 - banální jako první → čtenář si projde víc článků

FAKTORY NA STRANĚ JEDNOTLIVCE

dovednosti

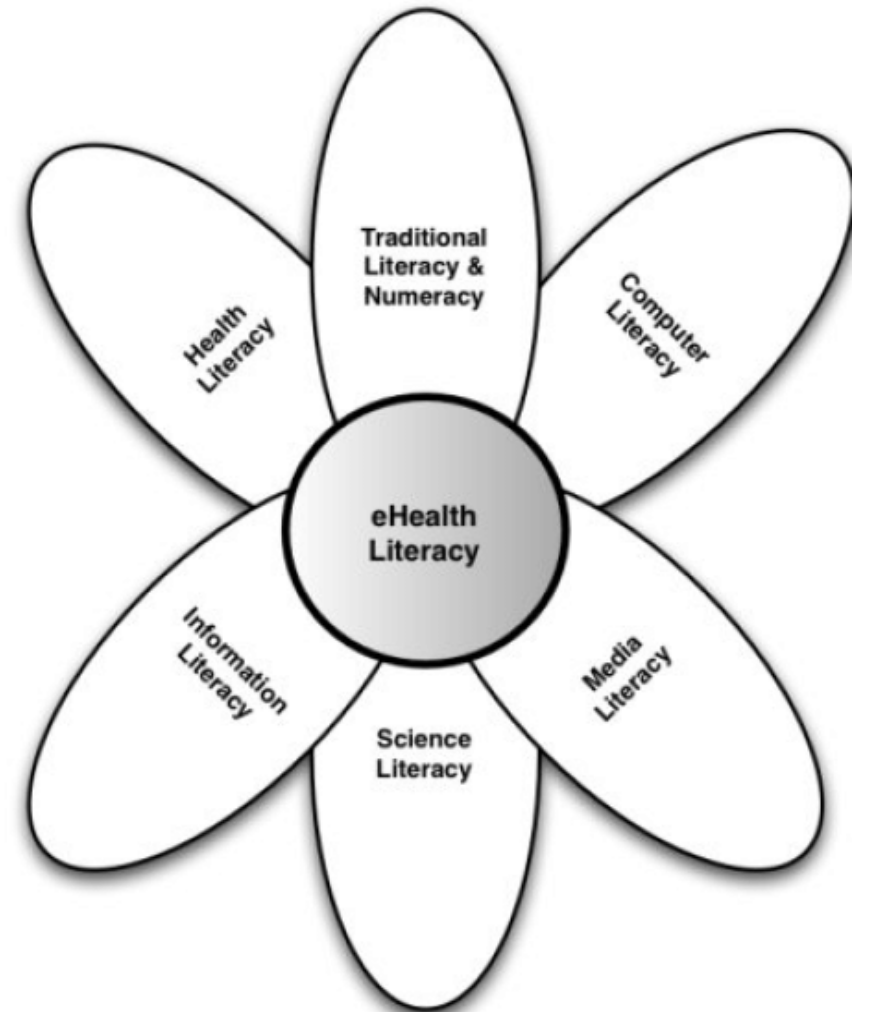
vlastnosti

kognice

eHEALTH LITERACY (ZDRAVOTNÍ GRAMOTNOST)

- dovednosti potřebné k vyhodnocení informací o zdraví online
- **liliový model eHealth literacy** (*Norman & Skinner, 2006*)
 1. tři **obecné** gramotnosti
 - umím číst, pracovat s informacemi a s médii
 2. tři **kontextově-specifické** gramotnosti
 - zdraví, věda, ICT
- výzkumně problematická oblast..

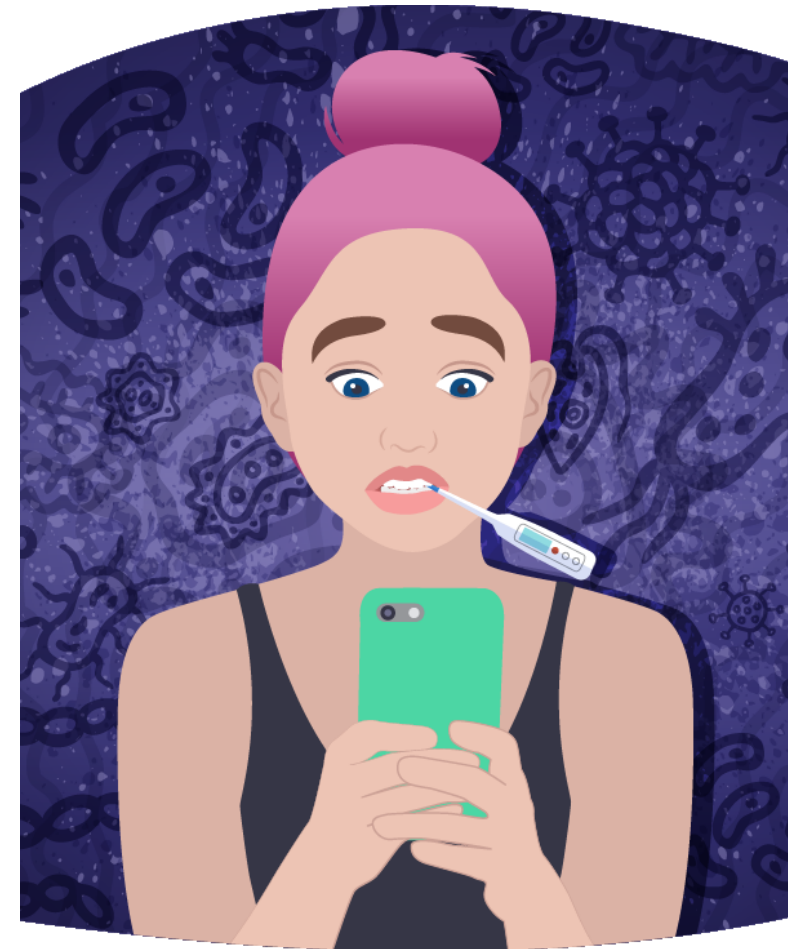
HEALTH ANXIETY

- **DSM-5:** Illnes Anxiety, Somatic Symptom Disorder
- **obavy, že..**
 - ..moje symptomy znamenají něco vážného
 - ..se můžu nakazit (vážnou) nemocí
- **důsledky:**
 - příliš časté a neuspokojivé návštěvy lékaře x vyhýbání se zdravotnickým zařízením
 - přehnaná opatření (např. v době covidové)
 - komorbidity s dalšími úzkostnými poruchami

HEALTH ANXIETY A INTERNET

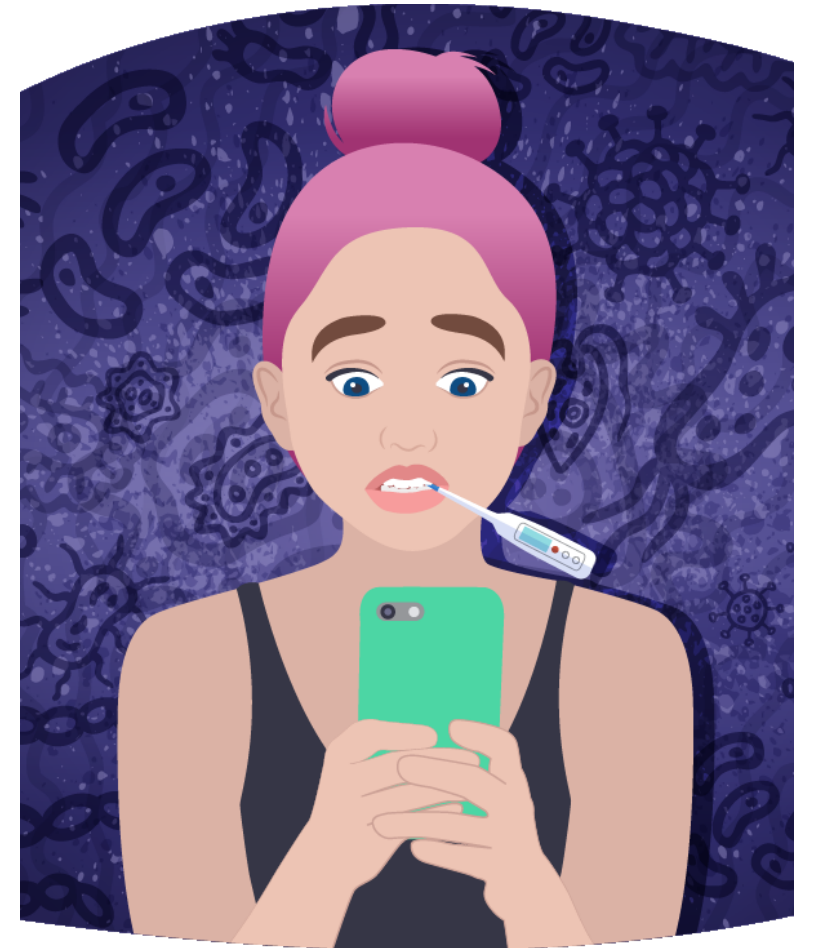
- internet jako snadný zdroj při pochybnostech o zdraví
 - zdroj, na který se lze obrátit po “neúspěšných” vyšetřeních
- health anxiety jako spolehlivý **prediktor OHIS**
(*Baumgartner & Hartmann, 2012; te Poel et al., 2016, ...*)
- health anxiety **umocňuje negativní efekty OHIS**
(*Lokajová et al., 2023*)

HEALTH ANXIETY A INTERNET

Vysvětlení?

1. lidé s vyšší HA mohou hledat více stresová témata
2. vyšší HA se pojí s kognitivními chybami, které přispívají k distresu

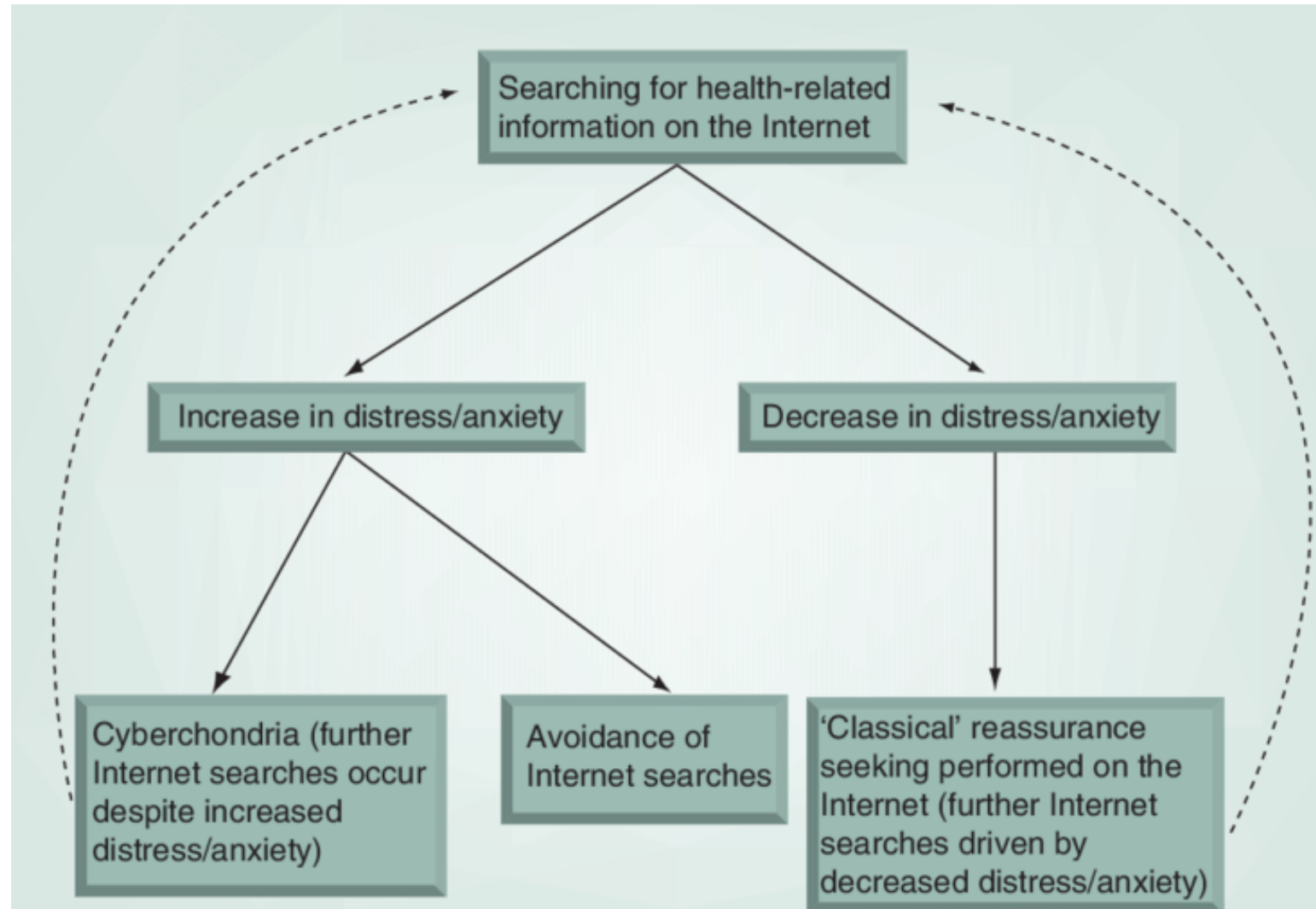

VYHODNOCOVÁNÍ INFORMACÍ O ZDRAVÍ

- **katastrofické kognice**
 - prostředník mezi čtením informací a následnou health anxiety (Jagtap et al., 2021)
- tendence **více si všímat závažnějších informací** a potlačit ostatní (*Bagarić & Jokić-Begić, 2022*)
- **base-rate neglect phenomenon** (*Nicolai et al., 2022*)
 - Kahneman & Tversky: pokud mysl dostane sugestivní popis, nebere v potaz pravděpodobnosti
 - K & T: úkol s inženýrem a právníkem → lidé chybují bez ohledu na úroveň HA
 - tentýž úkol, ale s diagnózami → lidé s vyšší HA chybují výrazně víc
- **intolerance of uncertainty** (*Fergus & Bardeen, 2013*)

BLUDNÝ KRUH “KYBERCHONDRIE“

- HA a OHIS = perpetuum mobile
- nefunkční mechanismus
- “dobrovolné zůstávání ve stresu”
- intolerance of uncertainty → hledání konečné odpovědi
- specifický případ nadměrného používání internetu
- intenzivní výzkum 😊

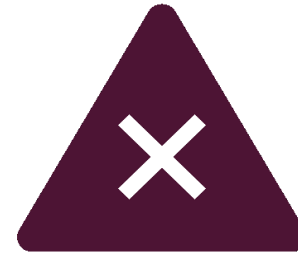
SHRNUTÍ

Online zdroje o zdraví mohou dobře doplňovat další informace

a v něčem jsou jinými zdroji dokonce těžko nahraditelné.

Byla by škoda paušálně je nedoporučovat.

Zároveň ale nejsou dokonalé a mohou vést ke stresu a nepohodě..

Trpí stejnými problémy jako další typy online informací (kolísavá kvalita, protichůdnost, nepřeborné množství, ...).

Navíc kladou velké nároky na uživatele, který musí být nejen informačně zdatný, ale zároveň mít dostatečné povědomí o zdraví.

DĚKUJI ZA
POZORNOST!